

R. P. Thomæ Tamburini È Societate Jesu Opera Omnia

Tamburini, Tommaso

Lugduni, 1689

De Reo non respondente ad mentem Judicis non certo legitimi.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78172](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78172)

Cap. XXIII. Secundum Paradoxum imput. 513

Quare non est hæc ab illo inventa, ut Baroni, dicit. Loquitur enim Tamburinus, quando quis sine animo iurandi iurat illud, quod est verum: nam quando est falsum, quia tunc decipitur proximus, ut sæpe diximus ex eodem, est illicitum, & in materia gravi est mortale contra iustitiam. Præterea, etiam in materia levi, & in quacunque materia si adhibeatur tale fictum iuramentum ad finem peccaminosum, seu ut medium ad firmandum peccatum etiam veniale, est peccatum grave contra Regionem, ut supra vidimus.

18. Hinc fit, ut si Baroni inveniisset, Tamburinum loqui de iurante falsum sine animo iurandi, recte dixisset id esse contra consensum omnium Doctorum: nam etiam est contra consensum ipsius Tamburini. Nunc vero cum ex principiis nostri Authoris modo dictis meo n. 9. & 10. non possit hæc doctrina intelligi, nisi de casu, quo iuratur res vera, nihil poterit contra ipsum asserti. Sed certe excuso Baroni in præsentia, siquidem verè difficile solet esse, principia Authorum in suis quæque locis dispersa inquirere, ut deinde ex ipsorum mente quæstio decidatur.

19. Porro ne tibi, Lector, sit molestum prædicta etiam cognoscere à Thoma Sanchez.

TH. SANCHEZ. At verius est, (ait lib. 3. in Decal. cap. 6. num. 10.) quod sic distinguit Valentia. Si iurans (sine animo iurandi) dicit verum, tunc solum peccat venialiter, quando vult significare se habere iurandi animum, quia est mendacium, & non perniciosum, ut bene Doctores præcitant; secus si id significare nolit, sed quoddam aliud disparatum, ut mox dicemus. Tunc enim Nulla Culpa est. Si autem iurat falsum, velique illa externa iuramenti verba referre ad materiam falsam, confirmando illa in eo externo iuramento, est mortale, ut probat ratio num. 8. adducta, & concordant omnes DD. num. præced. relati, & citati num. 8. Si autem interiori animo nolit illa ad materiam falsam referri, nec potest ob aliquas rei circumstantias rationabiliter ab aliis putari id velle, ut inde scandalizetur; sed tantum iure suo utens, usurpat ea verba, ad significandum aliquid aliud interius conceptum, quod verum sit, vel usurpat ea tantum materialiter, nil per illa confirmare volens, non peccat mortaliter, nec applicat iuramentum indebita materia. Imò ego credo, nec hunc venialiter peccare, quia nullum est mendacium, & cognitio causa iusta nisi ea equivocacione, & consuevit magis ex statim dicendis à num. 15. Atque idem fatetur Sotus num. præced. allegatus, quando iniuste coactus usurparet ea verba materialiter: tunc enim non peccaret, ut si ita responderet; Ego iuro, vel dico; Deus est mihi testis; secus (ait Sotus) si diceret. Dico, quia Deus est mihi testis; quia tunc, ait, capit verba formaliter. Sed existimo, parius id pendere ex intentione dicentis, quippe posset hunc quoque dicendi modum capere solum materialiter, vel ad aliquid aliud significandum, ut proxime diximus ex Val. Hæc Sanchez.

20. Notas, quantum faveat nobis tuus idem Sotus? Verum hæc dicta sufficiant ad ostendendum, hanc non esse sententiam adeo novam, ut singulare inventum, vel Paradoxon appellari mereatur.

CAPVT XXIII.

Secundum Paradoxum imputatum Tamburino.

Prima Pars huius Paradoxi.

De Reo non respondente ad mentem Iudicis non certo legitimi

1. VT secundum Paradoxum loco citato. efformet, tria dicit Baroni. Primo rediens ad tenuissimam illam probabilitatem à se toties frustra decanta-

tam, ex hac deduci ait, multa incommoda, posita illa alia Tamburini doctrina, quæ assumat posse reum interrogatum à Iudice, non tamen omnino certus, an legitimus sit, ad eius Iudicis mentem non respondere. Secundo, impugnatur eundem dicentem, posse idem, etiam constante competentia legitima Iudicis interrogantis. Tertio, reprehendit eundem, quasi sibi contradicentem.

2. Incipiamus à primo dicto, utque id bene intelligatur, ponamus in forma Syllogistica Baroni ratiocinationem l. c. §. 3. fol. 93.

BARON. Quando habeo tenuissimam probabilitatem, non pecco, operando secundum illam.

Sed ex quacunque incertitudine de incompetencia Iudicis habeo probabilitatem tenuissimam, quia semper, vel sæpius ad sunt aliqua fundamenta huiusmodi incertitudinis. Ergo habens quacunque incertitudinem, non pecco secundum illam, & consequenter possum sine peccato, ad mentem Iudicis non respondere.

3. Huic argumento sic facile responderetur ex germana doctrina Tamburini, sicuti responsum est supra in simili cap. 20. à num. meo 3.

Quando habeo tenuissimam opinionem, non pecco, operando secundum illam. Distinguo maiorem. Si hæc tenuissima opinio obscuratur à parte opposita, sicuti obscuratur parva lux à magna, concedo maiorem, si obscuratur nego maiorem.

Sed ex quacunque incertitudine de incompetencia Iudicis habeo probabilitatem tenuissimam, me non obligat ad mentem Iudicis respondere: distingo item maiorem. Si hæc probabilitas obscuratur à contraria parte, id certe in casu nostro obscuratur, quia levia fundamenta, quæ solum incertitudinem parant, satis absorbentur à possibilibus, in qua est iudex, & à similibus circumstantiis, nego maiorem. Si non obscuratur, quod posset evenire in alio casu diverso ab eo, qui proponitur, concedo maiorem.

Ergo habens quacunque incertitudinem non peccabo, &c. Nego consequentiam.

4. Perperam igitur Baroni absolvere imponit hinc Tamburino, quasi dicenti, satis esse ad non respondendum menti Iudicis, quod habeatur tenuissima probabilitas, multo minus, quod adsit incertitudo. Hæc enim tenuissima probabilitas, & hæc incertitudo non est vera probabilitas ex doctrina Tamburini. Vnde non rectè per artificiosum Epiphonema sic concludit impugnator ibidem.

5. BARON. Tanti momenti est apud Tamburinum equivocandi libertas, ut illius libertatis servanda causa, eludi, & perverti possit quacunque Iudicaria potestas, quantumlibet probabilis & recepta, si aliquod dubium subsit oppositæ sententiæ, quæ faveat reo, vel tenuissimam probabilitatem asserat.

6. Non rectè inquam, concludit. Nam ubinam ex ipsius doctrina colligit, receptam potestatem Iudicariam, & quantumlibet probabilem posse tam facile eludi, cum Tamburinus plurimi semper fecerit circumstantiam possessionis? Hanc enim credo à te significati per illud (receptam potestatem) quasi dicas per receptam possessionem Iudicariæ potestatis. Addis, satis esse tenuissimam probabilitatem. Addis, satis esse dubium oppositæ sententiæ faventis reo. Quæ omnia debebant distingui sub illa necessaria pensitatione; an deiciantur, seu obscurantur ab opposita parte. Sed non est hic omitendum legere quanti ponderis sit apud præceptorem meum dicta possessio.

7. T A M B. Num. 12. Dixi autem (ait lib. 1. in Decal. cap. 3. §. 1. n. 1.) (nisi quid aliunde obster) ut signare notarem, hanc limitationem, seu exceptionem semper præ oculis habendam esse, antequam decernatur, non aliquid sit solum remote probabile, à quo non possumus licite dirigi ad actiones peragendas, an etiam proximè, seu practice, à quo possumus. Nam si adest aliqua lex, vel consuetudo disponens de contrario, vel pactum, vel circumstantia urget aliqua, una tantum pars excipi tuto valeret. Exemplo

res explicabitur. Si Paulus illam inuentam crumenam supra dictam, pacifice possideret, non posset quis eam ab ipso tollere, & dare Petro, aequalibus testibus vallato, quia tunc obstat aliquid: obstat enim illa lex definens, (quod in pari causa melior est conditio possidentis) & sic, quamvis verum sit, stante aequali probabilitate facti pro duobus, posset alterutri rem arribui; at si alter inveniatur habere rei possessionem, non erit amplius probabile, id est non erit practice, seu proxime probabile, posse dari alterutri; sed possidens debet omnino illam possidere, ac retinere, Ita Suar. Thom. Sanchez d. 44. num. 58. & d. 33. num. 29.

¶ Ut notationem huius numeri adeo necessariam alius menti figamus, afframus alia exempla, quae illam, qua magis explicent, qua confirmant, & quae sequuntur. Haftenus ille.

8. Ex huiusmodi principio, quod in dubio debeat praevalere is, qui est in possessione: resolvit Tamburinus, quid sit docendum in puncto de Reo, in dubio loquitur non in probabilitate. De hac enim iam datae sunt in superioribus suae Regulae. Quod autem in loco hoc de dubio sermonem faciat, ecce lib. 1. in Decal. cap. 3. § 3. ver. Reus & Testis.

9. T A M B. Dubitant hi, an legitime interrogentur à Iudice, obligabunturne ad eius mentem respondere? Supponimus hic, obligari hos legitimo Iudici parere. Nam ceterum infra lib. 2. c. 4. § 3. de tota hac re benignius disputabitur.

Respondeo, non obligari, etiam si Iudex precipiat sub poena excommunicationis. Ita Fagundes in decal. praec. 2. l. 2. cap. 11. n. 18. Delugo de Inst. tom. 2. d. 40. sect. 1. num. 3. Sanchez in Decal. l. 6. cap. 3. n. 13. & in conf. l. 6. cap. 3. dub. 31. Balqual. dec. 129. Ratio est, quia reus, & testis sunt in possessione suae libertatis velendi aequocare ex causa, ergo ab hac non possunt deturbari propter dubium legitime interrogationis. Causa autem hic semper intervenit, quia semper ipsi possunt velle custodire suum Ius, cui possunt non aperire veritatem, cui ex certa, & manifesta obligatione non debeant.

10. Scio quosdam nostram responsionem admittente, si timeatur à reo, vel teste magnus malum, non vero exiguum, quale esset modicam pecuniam amittere, &c. Sed hoc qui non possum, quia praedicta possessio libertatis in reo, & teste aequè praevalet, siue grave, siue leve damnum timeatur. Lege Divinam p. 3. tit. 5. c. 101. qui sine distinctione universaliter nostram sententiam amplectitur. Unde colligit, quando superior inquit generaliter super aliquo notorio delicto, cuius author nescitur, posse re vocatum ad testificandum aequocare, si dubites, num infamia, vel indicia sint contra delinquentem, licet verè delinquentem scias. Nec contrarium docent Sanchez, & Delugo, ut quidam putant. Audi Delugo l. c. num. 6. Regulam hanc (inquit non procedere admonet Sanchez num. 3. & 4. in rebus levioribus, ubi leve sequitur periculum; & in quibus, si certo constat, Iudicem esse virum probum & peritum, tam reus, quam testis debent in dubio respondere, & manifestare veritatem. Tantum Delugo ex Sanchez, vides? tunc solum obstringunt hi Doctores reum, & testem, cum Iudex pius est, & peritus, sane quia propter has circumstantias praesumendus est Iudex certo legitime interrogare, ergo iam non sumus in casu dubio. Quare si verè perseverat, omnibus pensatis eiusmodi dubium, nunquam hi Doctores videntur nostram Responsionem in levi damno limitasse, solum alienanda ex peritia, & pietate Iudicis, legitimam, certo esse interrogationem, collegerunt.

Illud nihilominus adveniens est, quando periclitaretur bonum commune, vel innocentis grave damnum, te interrogatum à iudice debere ad eius mentem in similibus dubiis respondere, si solum tibi subsit leve periculum, quia pugnavit hic tua libertas, & bonum grave innocentis, at bono communi semper tuum bonum peculiare est postponendum, & bonum grave innocentis tuo levi damno iuxta vulgares leges charitatis. Hac Tamburinus.

11. Ex illis clausulis (scilicet Iudicem esse primum & probum, Quando periclitaretur bonum commune, Quando innocentis grave damnum. Q. i. pugnavit hic tua libertas, & bonum grave innocentis, colligimus causae solide discurrat Tamburinus.

Secunda Pars.

De Reo non respondente ad interrogationem, quamvis legitimam, Iudicii.

12. In hac secunda Paradoxi parte de duobus instituitur Tamburinus. Primum quod concedat reus ad hoc spes vitae, posse, licet aequocando, non respondere Iudici quamvis legitime interroganti. Secundo, quod idem concedat, tamen si vitae scilicet non addi.

Quoad primum, antequam respondeam, necesse est, hic referbere germanam Tamburini doctrinam, quae est huiusmodi.

13. T A M B. Iam si legitime est Iudex (ait l. 3. in Dec. cap. 4. § 3.) legitimeque per semelsum probationem interroget; unde reus ex nullo capite ex his excusari videtur à fatenda veritate, celebri questione ex animo, an ob periculum vitae, quod, sincerè respondendo, subit, possit excusari, atque adeo ipsi negare veritatem cum aequocatum, liceat?

14. Non excusandum, quamvis imminet vitae discrimen, docet Sanchez, in conf. tom. 2. l. 6. cap. 34. dub. 13. & dub. 33. S. Thom. Sylv. Navar. Sotus, & y. ne permittat quidem eundem, & apud Ioan. Sanchez, in lesi. mor. cit. praesentis auctoritates. Ratio potissima est, quia iur per totam solita potissima est obedientia, qua tenetur quis obedire superioribus, in se, & legitime praecipientibus. Sed iam supponimus, legitime praecipere, idque iam noscere reum; unde ergo excusari poterit à parendo? Adde, non vulgare Risp. detrimentum fore, si talis obligatio fatendi criminis patitur; possit enim, hac impunitatis spe, praesentis maleficia.

15. Duo tamen hi Doctores notant; alterum est ad hoc, ut reus teneatur, sine aequocato respondere, de reo loquimur, non de teste, de quo alia est ratio valde, si placet apud cit. Delugo de J. st. tom. 2. d. 40. sect. 1. n. 6. & d. 39. sect. 2. num. 14. Thom. Sanchez, in conf. tom. 2. l. 6. cap. 3. d. 56. requirit prius, infamiam, vel indicia contra ipsum esse legitime probata in processu, saltem per semelsum probationem, quia in se dubio facit reus testis illius de visu, & item requirit, ut id totum ipsi reus iustificatum. Ratio est, inquit Sanchez in conf. l. 6. c. 34. quia secus potest reputare reus, suum crimen esse occultum, & sic excusari à fatenda veritate; & quia (inquit Sotus apud Sanchez, l. c.) sicut nemo teneatur ante promulgationem legis, legi obedire; ita nec teneatur Iudici, antequam iustificatus se iuridice interrogare.

16. Alterum est, si forte quis veritatem Iudici occultet, non obligari ad se coram Iudice retractandum, siue sit absolutus siue damnatus, siue alius indicium pendens, siue non. Sic Sanchez, in Decal. lib. 3. de Iur. c. 7. n. 3. Ratio potissima est, quia esto, regendo, suum crimen, praedicti contra obedientiam, tamen huic crimini satis medietur, si de illo rite doceat, &c.

17. Sec. iam alij recentiores ut Delugo l. c. n. 15. Ita Sanchez, in Sol. d. 43. à n. 23. cum Doctores viginti duobus, post accuratam discussionem, adhaerentes, omnesque supra naturae res difficile, reum obligare ad inferendum testimonium capite contra seipsum, docet potissimum esse, & ratum, reum minime obligari ad fatendum suum crimen, unde tantum malum sibi parari, quod potissima ratio illa mihi videtur, quia nemo obligatus est concurrere ad se ipsum occidendum, cum sit de iure natura, non solum vitam sibi tueri, sed etiam ad mortem suam, quantum quis potest, non concurrere. Adde, est diffinitum commune, rem multo difficilem reperiari meritis reprobabilem, ad quam praecipendam nulla poenae laetitia